

Александар Прокопић ОНА ВОЛИ ЧЕХОВА КИШОФРЕНСИЈА

"Господе, час је. Лето бејаше дуго..."

Рилке: Јесењи дан

Први њен љубавник рече ми да је она у "Сфинги" сваког четвртка и сваке суботе.

Свирка почиње у једанаест, али су већи десет скоро сви столови и шанк заузети. Уобичајено лепи, млитави шминкери, по неко шкрто ћао спарапшених самогласника. У углу један тип цевчи пиво с кратном. И за мене једно, седам наспрам њега. Гитарист је још блеђи ћелавији него што ми се у први мањ учинило, са својом карираном кошуљом и равнодушним, поспаним очима. Стежем клизаву, хладну криглу између дланова и најсмиреније што могу кажем му: Дешао сам због Иде.

Док сам излазио из стана она се дватпут засмеја као неко дете не дижући поглед с књиге. Страшан је овај Чехонте! На ТВ ишао је филм о делфинима, али она га није погледала ни са трен, него је из библиотеке извукла једну од књига са црвеним корицама из комплета Чеховљевих сабраних дела (у спаваћој соби, на полици изнад постеље, већ су јој биле отворене две) и почела да чита, лежећи окренута на стомак на отоман. Не гледаш филм, добацај јој. Досадан је, успела је некако да промрмља и, задржавајући исти занесени осхем на лицу, окрете јошедну страницу. Документарац је био сасвим добар, са прекрасним кадровима кроз које су се делфини кретали као разиграни ембриони. Сад када су мора удаљена, велике воде и разигране човеколике рибе сабијене у малу кутију величине обичног собног акваријума лако могу да вас разнеже. Схватам да јој је муга од оних грозних ТВ дневника, али ово је било нешто сасвим супротно од тога. А она, са истом сентименталном усредређеношћу на књигу, потпуно је игнорисала екран, па је и моје интересовање спаснуло и ја почех, с нервозом која је нарастала, да претрам по фиокама радног стола. Празни и откуцани листови били су изгужвани и уметнути међу непочитане часописе, измешиана писма и књиге које су потпуно ишичиле из сећања. Изнервиран искључички телевизор, на шта она уопште није реаговала, па поново отиоху спаваћу собу.

Под ћебетом било је очекивано топло, напоју је капала она ситна кишица, а ја сам зурој у таваницу, потпuno белу и празну, без најмање рупице или каквог паука. Са супротног зида, добродушно и подсмешљиво кроз своје цвикере, посматрао ме је Антон Павлович. Она је закачила на зид његову фотографију из 1901. године, када је, већинат болешћу, писао Олги Книпер: "На Јалти време је шашаво. Дува несносан ветар. Руже цветају, али споро; биће раскошне. Перунике су прекрасне. Код мене је све у реду, осим једне ситнице - здравља". Понекад она је гласно цитирала његова писма, аја сам их, и нехотице, запамтио.

На фотографији полуосмехнут Чехов изгледа старији од својих четрдесет година, али није ни близу смрти, и несумњиво је спривлачен: са тим пријатним ovalom лица, високим челим са две урезане боре између обрва, проседа коса и препознатљив немиран прамен, правилан нос и доњи део лица уоквирен брадом. Сажаљива благост с којом ме је гледао са зида тако ме је разоружала да сам се окренуо на другу страну, право ка "Dixani" - црвена слова на празној кутији детерцента. Та кутија је скоро месец дана стајала у спаваћој соби, испражњена, као случајно остављена пре него што се бацји, али јошувек је била тамо, испод прозора, са својим црвенкастим именом и написом senza fosfat у горњем десном углу. Понекад, леђо опуштен у постели, могао сам минутима да зурим у неку пукотину у зиду или у сунчев траг на таваници мањи од миниметра. Било је то ретко задовољство, које је изнутра обливало одсутни дух заједно са телом, једно истинско антизифовско задовољство због изостанка свакаквог напора. Као што једна девојица седи на претпоследњој степеници улаза у музеј, наспрам нервозне, глупе гужве на отварању изложбе француских импресиониста, и сво време мирно држи у руци велику вештачку ружу. Али сада, поглед мудрог Чехова с једног и црвеног Dixana са супротног зида, само обеспокојавају моје ионако узномирено психолошко стање, па одбацијући ћебе скочих из кревета и скоро протрчах кроз дневну собу, где је она с осмехом нирвана на уснама, и даље читала свог вољеног Чехонтеа. Тек када истрчах у кишну, светлу ноћ, задијахо помислих да ће се тамо куда сам се упутио ипак нешто додогодити. Можда сам зато и продужавао свој ход ка центру града; уместо директно Партизанском улицом ишао сам забилазно, крећући се некаквим влажним, кривудавим уличицама. Лепљив, напутман Месец, као млечник у тенцији, премазан беланџетом или као "галофаг" пинг-понг лоптица извађена из тегле с медом, вукао се између облакодера. Под дејством претерано нараслог Месеца, са неколико чистих кишних капи на лицу и испрсканим панталонама, испраљао ми је један залутали, неваспитани аутомобилист, тетурао сам се улицама, помишиљајући повремено, али све ређе, на првог љубавника, али чешће на Иду.

Са Идом сам био у браку већ пету годину. Кажу да је седма кризна, али у наш однос несталност се умешала још на самом почетку. Упознали смо се на задњем седишту пренатраног опел рекорда, док нас је заједнички познаник возио у правцу дискотеке "Турист". Унутра, у колима, било нас је шесторо или седморо, Ида ми је скоро седела у крилу: била је то одлична прилика да осетим заводљивост њене истакнуте, чврсте задњице. Први тантог у дискотеци одиграли смо прилепљени једно уз друго, а током друге половине ноћи преселили смо се у мој кревет. Ида је била врела, њен језик ласцивно ми је влажио усне, њено тело отварало се као школјка и загрејана пећина у исто време. Ујутро, још увек будни, иссрпљени, припијени, незасићени, голи од појаса на доле, она у горњем делу моје жуте фротирске пижаме, ја у њеној раскопчаној кошуљи, сркали смо кафу из исте велике беле шоље са насејаном мачијом главом из које сам, као дете, под будним оком моје баке, сваког поднега испијао обавезну дозу млека са умућеним јајетом.

Временска прогноза за данас најави минималну температуру од +5, што је било сасвим прихватљиво за ово доба јесени, али мени је било хладно и затегнути епидерм ми се прилепио за лице као маска. Ова маска, помислих, жели да је помазе и да је пољубе. Овако сам себи лично сам на неког зомбија - када тело спава и душа је дубоко у црној рупи, а када се тело буди, душа одједном изчиме, одмагли у непознатом правцу. Ствари су се потпуно промениле иако је Ида изгледала још пожљније са тих неколико килограма више, али распоређених на правим местима, као у буџасте гејше. Сваке вечери, пре него што легне, откочава прслуче и споро се миљује по плећима, али баш тада хладно пита "колико је сати?", "јесу ли закључана вратата?" или "молим те, немој да ми дираш Чехова" (на полици изнад кревета увек је припремљена нека његова књига). Ово делује као истински еротски колапс. Ако после тога и водимо љубав, то је тек убрзан пулс, билдовање, судар два добро истренирана тела. Ипак не могу да спречим, да зауставим оскудно, иако скромно, тренутно пост-задовољство, док је гледам како се извлачи између изгужваних чаршава и полази у купатило, обла и податна као одалиска. Слушам шум туша и постављам самог себи питања типа да ли је уопште познајем, да ли она мене познаје итд, а када се врати, освежена и обучена у спаваћицу, искључиво заинтересована да чита Чехова, не преостаје ми ништа друго него да је гледам како халапљиво гута странице или да се окренем на другу страну и да се потрудим да заспим.

Постоји још једно решење. Да седнем и најзад завршим причу. Смислио сам сто варијанти како да је продужим, али ипак никако не иде. Са пуних 39 још увек сам аутор који обећава. Као роса у подне. Врсни сам са устројеним Леоном, а и тај велики Чехонте, са само пет више, попио је свој шампањац и отишао, вечно духовит, вечно неодољив за паметне, нездадовљене Иде. Можда је проблем у мени, упркос набијеној физичкој кондицији и подношљиве спољашности, изгледа да пребрзо старим. Dementia precox. Егзотично име: Деменција Прекоз, јунакиња некакве латино-америчке фантазмагорије. Гравидас Екстра Утерина. Ово већ делује раздражујуће, стриптизерски, док сам је оног јебеног лета, знојав и преплапен чекао у холу болнице, нервозан, изобличен, није било ни зрнца еротике када се појавила, и она испрепадана и бледа, огрнута шареним болничким мантилом. Њене интерне шале из женске собе, као она што циганки која је открила да јој је материца на месту левог рамена, па је са триста и три бријана успела да је спусти тамо где треба и одмах родила четири девојчице, а сада је на реду пето, мушки, приморавају са месецима да се загледам у своје ципеле, како она не би приметила моју збуњеност. Она је, упркос свему, постала све опседнућајају јој својом болешћу. Сачекивала ме је, пушћени, наслоњена на отворен прозор у приземљу гинекологије. На симусу, испод прозора, бире су поређане тегле са тамно црвеном цвеклом коју су жене непрестано гутале како би им надокнадила изгубљену крв.

- Оно је као велика поморанџа - рече Ида и рукама у ваздуху ми показа његову величину. "Оно" су лекари називали формација. "Оно" је било наше дете, које је расло на погрешном mestу. Ида је гледала кроз себе разгроченим рентгенским очима: материца личи на крушку окренуту на доле, а са обе стране као неке цевчице забодена су два танка канала (она је канала, због њиховог назива, замишљала да су прави, иако су у ствари били эмилијолики). Наше дете, зачето улевом правом- спиралном каналу, путује њиме да би се на kraju загњурило у тојлу, мекану материцу, у којој би требало мирно да расте. За Иду је ово путешествије било као у цртаним филмовима: дебељушкаста, оплођена јајна ћелија провлачи се кроз страшне тамне тунеле до пурпурно кадифног циља. Али, у Идином тунелу има много великог камења које будућем детету недозвољавају да прође. И тако она мора да обитава тамо, међу камењем што расте заједно са њим и гуше гравидас Екстра Утерина. Фетус постаја јадна формација, лактovima гура камење, и оно му невољно прави место. Иду то несносно боли.

У почетку тромесечног лежања на гинекологији Ида је читала

искључиво књиге у којима је проналазила обиље застрашујућих података. Прочитала је да ако формација настави да се развија канал може да пукне, а она да искрвари у ужасним боловима. Са ужареном паником у очима и намерно утишаним мглама понављала ми је да су лекари и сестре на ноћном дежурству ужасно млади и неискусни, да они понекад не знају чак ни да јој поштено уширицају лек у вену.

-Упозоравају ме да их одмах алергијам када ми наступе болови, а мене непрекидно боли - задихано ми је шапутала. Ида је у том периоду интензивно мислила на болове и молила их да не долазе. Миловао сам је по ознојеној коси као да је она изгубљено дете под страшном претпоставком да ће је смрскати огромне, сиве стене. Нежно сам јој додирао власницу, избедену вену, осећајући под јагодицама, све оне ожилјке које су јој оставили неправедни, сувори бодежи судбине. У тим моментима, када је своју главу настапала, сакривала на мојим грудима, могао сам чак, конфузан, али нежан, са очинским осмехом, да слушам њене ужасне приче из медицинских лексикона. - Има случајева - њен испрекидан шпат грејао ме је око срца - када под расте екстремитерно у стомачу шупљини и до седмог месеца трудноће. Да угине и да остане тамо мумифициран до краја мајчиног живота. Понекад мајка је несвесна да у себи носи мумифицирано дете. И да је оно уопште живело - на том месту Ида би ме одоздо гледала скоро стидљиво, а ја бих полуђио у чело моју "малу добру девојчицу".

Промену сам почeo да примећујem негде средином јула. Обично сам посечивао Иду после четири поподне, пошто би малко предахнула после инекције Metotraxata, при чему би је, стављајући јој лоптицу вате на вену, сестра обавезно охрабрила са једним "наздравље" Ида би се, погледа упереног у телефон, предавала дејству лека: стомак би јој обузимала јака топлина и када би спуштала руку ниско до препона, осећаја је струјање и клокотање, а између ногу лепљиву крв како све обилније цури и капље. Тада би стезала бугине једну до друге и молила понављајући "мајко, мајице", само да јој не прсне канал. И док је од појаса на доле постала све врелија и напетија под неминовним дејством лека, од појаса нагреје, то сам осећао одмах пошто сам пристигао, била је под паском параплизибет страха, хладних, млитавих руку, омекшаших груди и лудачких убрзаног, раскуданог срца.

Канал није пукао. Болови, то ужасно племе Гремлина и пирана, упутили су се к некој новој жртви. Дете - формација поче да се разграђује, да се смањује до 3,5 x 4 x 3 сантиметара. Постепено се раствају у њеној крви.

- Како је Спокој? - често ме је, у паузама између прича о тешким, тамним тајнама материце, питаја Ида. Спокој је био нежнији, загонетнији члан паре жутих мачића са првеничким пругама, које смо нашли у распаднују картонској кутији поред уличног контејнера, међу мртвом браћом и сестрама. Мушки смо, због уочљивих, добродушних бакембарда, назвали Франц Јозеф. Мачад која су по боји и најежености више личила на ришчиће, брзо се опоравише и успешно се навикнуше

на исхрану састављену од бебирона и подељену помоћу пипета. Нашли смо их у јуну, тачно једну годину пре перипетија са Гравидас Екстра Утерина; они су, као истински хитри и радознали астро-представници "Близанаца", постали господари свих шездесет квадратних метара стана - разиграно, пламено клупче котрјало се испод стола, по креветима, иноћу се пресељавало под чарапе, међу наша гола, ознојена тела. Франц Јозеф је био, лагањо хром на предњу леву ногу због оног холокауста у картонској ћелији смрти, много спорији и неспретнији, а увек спреман да се мази и да преде од задовољства. Урођена Спокојева опрезност, наглашена после првог лошег сусрета са животом, била је испреплетана са такође урођеном женском сналажљивошћу, што јој је с временем на време разведрало мистериозну љушику некавим двосмисленим осмејком. Спонтано смо поделили симпатије - Ида према Францу Јозефу, а ја према Спокоју. Међутим, Франц Јозеф је наставио да се обома умиљава, али Спокој, када је већпорасла, и постала прекрасна мачка, изненада би ми скакала у крило и осврђуји се кокетно, победнички погледавајућа у Идином правцу. - Безобразница једна! Па, она ми се подсмева - узвикавала би Ида са несвесним прекором и љубомором у гласу.

Али и мачак је већ стекао мужјачки инстинкт; заједно са брковима расла му је наклоност према Спокоју. Безуспешно је покушавао да је појаше, а она га је, са неколико брзих и тачних удаџара, гонила од себе. Једном, док се Спокој поред отвореног прозора пажљivo лизала, Франц Јозеф, сасвим заборављајући на опасност, скочи на њу, и кда му се она, као и обично, измаче, он се неспретно гребући по хладном симску, стропашта доле са петог спрата. Одозго сам, као са врха литеце, гледао Иду како избезумљена истрчава ка телу Франца Јозефа, који је, смешно раскрсченih шапа, лично на рашчерулану играчку коју је неко размажено дете шутнуло на тротоар. Спокој је поред мене продужавала да се лиже и да нешто јаче преде. Тада је, одоздо, Ида над нашом зградом видела неуобичајено опружен облак сличан диму или издуженом духу. Помислио сам да претерује, али када сам, нешто доцније, прибрао леш, несретног Франца Јозефа у једну прву пластичну кесу, изненада се ступши, без грмљавине, страшана пљусак; у густим воденим завесама, заобилазећи остале делове града, киша се ступшила само на наш кварт.

Идин коментар, као што се могло претпоставити, био је мистичан: - Јуће сам, с прозора, тренутак пре него што је почела киша, угледала душу Франца Јозефа. Подигла се бела, и мека, изнад тела јадног малог мачора. Када је прошагнула "душу", учини ми се да је и сама бледа и некако ваздушаста. Покушах да је полуђим. - Остави ме сада. Имаш превише пљувачке.

Већ је била на путу ка свом пудра Чехову.
(фрагмент из дуже прозе)

са македонског превео
Миленко Пајић

Вилијам Тревор ФЕЛИСИЈИНО ПУТОВАЊЕ

Мучнина не престаје. Жена у тоалету каже:

"Биће ти боље и асвежем ваздуху. Зашто се не попнеш на палубу?"

На палуби је хладно и боле је уши од ветра. Повраћа преко ограде, боле јој је, па поново слизази доле, где је седела пре него што је отишла у тоалет. Одећа коју је понела са собом налази се у две зелене кесе; новац у ташни. Кесе је платила попедесет пенија код Chawke'sa. На кесама се налази име Chawke'sa са келтском шаром по ивицама. У bureau de change дали су јој енглески новац за њен ирски.

Нема много путника. Крај места на коме се шићујурила уз вриску пролазе деца и претварају се на не могу да држе равнотежу. Једна породица ћутке седи у углу, сви скlopљених капака. Две старије жене и један свештеник разговарају о тркалиштима у Енглеској.

Ово је вечерњи ферибот; није стигла за онај који полази ујутро. "Ово је 'Ирско око'", узвикнуо је неко од деце убрзо пошто се брз одвојио од пристаништа и Фелисија је тада осетила да је безбедна. Чинило јој се да је прошло већгодишњу дана од претходне ноћи, он, када се са кесама искрала из себе коју дели са својом прабабом, да их скрије у шупу у задњем дворишту међу старим подним даскама од којих је њен отац намеравао да направи заштитне кутије за биљке. Ујутро, док је старица још спавала, сачекала је у шупи док се у кухињи није упалило светло, знак да се отац вратио од Хеверина са новинама *'Ajrissi pres'*. Потом је кришом изшла на сражњи излаз, према Скверу, дадесет и пет минута пре поласка аутобуса у 7.45. Све време је стрепела да се случајно не појавише отац или браћа, а док је аутобус крећао, постранце је вирила кроз прозор заклонивши лице шаком. Стално је себи понављала да они још нису могли да открију да нема новца, да ни поруку коју је оставила

неће пронаћи, али ништа од тога није помагало.

Фелисија накратко застпи, потом поново одлази до тоалета. Две девојке стављају дезодоранс, додају једна другој бочицу са кутијом, кошљује им раскопчане. "Извините", каже Фелисија пошто је повраћала, а девојке кажу да им не смета. Мисли како нема још много чега у себи јер данас није скоро ништа јела. "Узми мало воде," саветује једна од девојака. "Пристајемо за дадесет минута." Друга девојка је пита да ли јој је добро, и она каже да јесте. Пере зube, а жена до ње узима четкицу коју је она ставила на ивицу умиваоника. "Боже, жао ми је!" жена се извињава кад јој је Фелисија скрене пажњу. "Мислила сам да је бродска."

Типично за њу, да од некуд кад не треба, рећи ће њен отац кад не буде била тамо да помогне око спремања доручка; типично за њену понашање у последње време. Неће наћи поруку док не однесе доручак старији. "Отишла је," рећи ће њену браћи и неће стићи да разговарају о томе пре њиховог одлaska у каменолом. Она се пита да ли је отац ишао у полицију; можда и није упркос свему, са њим човек никад није начисто. Али мора да је свратио код комиција и замолио госпођу Квигли да припази старицу током данма, да јој да њене крекере и пола конзерве супе у дванаест, онако како је госпођа Квигли увек чинила док је Фелисија јошрадила у фабрици меса.

Из звучника се чују обавештења. Међу путницима настаје комешање, сакупља се пртљај, послушни збор у означену зону. Налет хладног ваздуха осети се као да отворе врати за искривљавање, а онда се невелика гомила покреће према ходнику. Увече, кад се отац и браћа врате кући, сешће у кухињу са поруком на столу, а отац ће поплако и тужно вртети главом, као да је башон најгоре прошао: за њеног отца је